

Milan Dobeš: Dynamický konstruktivizmus

Svet je počnúc geometriou atómu a končiac geometriou vesmíru vyvážený.

Geometrický systém zväzuje hmotu i ducha, je organický, priamočiary, harmonický, a preto krásny. Vyváženosť atómu i celého vesmíru je podmienená a udržovaná pohybom, geometrický systém všetkého závisí od pohybu.

Pohyb je základnou podmienkou existencie všetkého. Pohyb je život. Zobrazovať pohyb znamená zobrazovať život.

Preto v tvorbe sochárskej, grafickej i maliarskej sa snažím vyjadriť pohyb čo najjednoduchším spôsobom – geometrickým konstruktivizmom – s využitím dnešných možností techniky a vedy. Tento výtvarný program som nazval dynamický konstruktivizmus.

Geometria prechádza celou históriou umenia, geometria inšpiruje staviteľov veľkých architektur takisto ako staviteľov strojov. Nemôžeme uniknúť veciam, ktoré sú a aké sú. Ľudské telo, každá jeho čiastočka, sú usporiadané v geometrickom systéme – to je zákon, čistota a usporiadanie („kážeň“) formy. Každý tvorca je teda zákonite (či sa mu to páči alebo nie) nositeľom geometrie. Ak sa usilujeme rôznymi prostriedkami usporiadania a imaginácie dosiahnuť jasnosť, uzatvorenosť a určitosť čistoty formy, vždy sa približujeme ku geometrickému systému umenia.

V kresbe, maľbe, grafike a koláži prevedenie pohybu zo skutočnosti do zobrazenia v čistej konstruktívnej geometrii predpokladá narušenie geometrickej rovnováhy dynamickým nevyváženým bodom, objavenie maximálnej polohy a takého spôsobu zobrazenia dynamického nevyváženého bodu, ktorý vyvolá pocit určitého zamýšľaného druhu pohybu. Jednoduchšie sa môže zdať výtvarné znázornenie pohybu v plastike, v kinetickom a svetelnom objekte. Pri troške technických vedomostí môže autor použiť elektrický alebo spaľovací motor, z prírodných síl využiť silu vetra, či prúdu vody. Zapojenie fyzikálneho pohybu alebo svetla nie je problémom, problémom je ich pretvorenie na pohyb a svetlo ako výtvarný estetický materiál. Pohyb a svetlo sa musia stať neoddeliteľnou, esteticky pôsobiacou súčasťou výtvarného objektu.

Súčasná civilizácia, veda a technika, podstatne rozšírili prostriedky na realizovanie umenia. Elektrické svetlo, miniatúrne motorčeky, vynálezy lasera, holografie a ďalšie exploitovanie nových materiálov nútia tvorcov neprestajne preverovať prostriedky,

metódy, materiály. Sme len na počiatku obrovských možností estetického pôsobenia svetla a pohybu ako nového výtvarného materiálu – a tým aj vytvárania nového súčasného spôsobu vnímania.

Druhy umení vychádzajúce z vedy a techniky sú centrom nového vnímania.

Technické a vedecké diela sa rodia z osobnej geniality, z vnútornej bohatosti a životnej skúsenosti ich tvorcov. Technika je morálne úplne neutrálna, môže rovnako pracovať na katastrofe, ale aj na najvyššom prospechu ľudstva. Technika sama nemôže spasiť svet, ale ak bude ponechaná len na seba, môže ho zničiť. Je na umení, aby v symbióze so súčasným technickým vývojom spoluvytváralo vývoj kultúry, v ktorom technika je a bude stále dôležitejším činiteľom. Umelec sa stáva neoddeliteľnou súčasťou vývoja vedy a techniky, má rozvíjať predstavy, objavovať estetickosť vedy a techniky – a smerovať ich k cieľom humanitným.

Umelecká tvorba neprestáva byť dôležitým, trvalým momentom v svedomí ľudstva.

Bratislava 1988

(Jozef RUTTKAY (ed.), *Milan Dobeš*. Bratislava 1994, s. 193 – 194.)